

25. Zaman ve Önemi, Zaman Tanzimi ve Planlaması

Kur'an-ı Kerim, üzerinde dikkatleri canlı tutmak için zamanı hatırlatan tabirleri sıkça kullanır. Her çeşit farz, vacip ve nafil namaz, zaman tanzimine de yönelik gayeler taşımaktadır. Bu açıdan, dinî vazifeler büyük çoğunluğuyla insana zamanı azami ölçüde değerlendirmeyi öğretmektedir. Hatta, asıl gaye budur denilebilir. Efendimiz de; "İki şey vardır, insanların çoğu onun değerini bilmezler: Sıhhat ve boş vakit." diyerek bizi uyarmıştır.

"Zaman", lügat açısından "uzun veya kısa vakit" anlamına gelir. Kur'an-ı Kerim'de zamanla alakalı olarak geçen gün, hafta, yıl, asır, vakit ve saat kelimeleri, bir fert için hangisi daha önemliyse, önem miktarı kadar tekrar edilmiştir. Fert için en ehemmiyetli gün olduğundan, Kur'an'da en çok zikredilen kelime "yev(m)" yani "gün" kelimesidir ki, 475 defa zikredilmektedir.

Kur'an-ı Kerim, ilk sayfalarından itibaren en son sayfalarına kadar, hiç ara vermeden okuyucusuna zaman kavramını hatırlatmaktadır.

Hayata atılan bir kimsenin başarılı olmasında, onun "zaman" anlayışının büyük önemi vardır. Zaman konusunda araştırma yapan sosyologlar, ileri ve geri memleketler arasında zaman kavramının farklı şekilde telakki edildiğini müşahade etmişlerdir. Onlara göre, ileri memleketlerde işlerin önceden zamana göre tanzimi ve her işin, ona tahsis edilen zaman dilimi içinde yapılması şarttır. Takvime göre hareket etmek, hayatın disiplini edilmesi ve insan ömrünün azami şekilde verimli kılınması demektir.

Farz namazların mühim gayelerinden biri de, Müslüman kimseye günlük zamanı taksim ve programlama alışkanlığı kazandırmaktır.

Zamanla İlgili Telakki ve Tedbirler

Vicdanî tedbirleri almaya telakki diyoruz. İnsanın yaşadığının şuuruna erebilmesi için, ömrünün her gününü aynı tarzda geçirmemelidir. Bazı aylar, bazı saatler diğerlerine nazaran farklı olmalıdır. Dinimizdeki mübarek aylar ve günler

ile bu sağlanmaktadır. Bu farklı değerdeki aylar ve günler sayesinde, insanda hasıl olabilecek monotonluk kırılmaktadır.

Ahirete inanan ve her gününden, her saatinden hesap vermenin endişesini vicdanının derinliklerinde duyan bir kimse için, zaman değerlendirmede mühim bir telakki, ömrünü içinde bulunduğu gün bilmesidir. Birçok fenalığın kaynağı, tûl-i emel (uzun yaşama arzusu, bitmeyecekmiş gibi yaşama vehmi) kabul edilmiştir.

İslâm dini, günlük zamanı üç ana maksada uygun olarak programa bağlamamızı emreder:

1. İbadet
2. Rızkın kazanılması
3. Hayatımızı murakabe (kendini denetleme) ve tefekkür (derin düşünce)

Kaya, Taş, Kum ve Su (Hikâye)

Zamanın iyi ve üretken olarak kullanımı konusunda zaman zaman kurslar düzenleniyor. İşte bu kurslardan birinde, zaman kullanma uzmanı bir öğretmen, çoğu hızlı mesleklerde çalışan öğrencilerine şöyle demiş:

"Hadi, küçük bir sınav yapalım."

Masanın üzerine kocaman bir kavanoz koymuş. Sonra bir torbadan irice kaya parçaları çıkarmış, dikkatle üst üste koyarak kavanozun içine yerleştirmiş. Kavanozda taş parçaları için yer kalmayınca sormuş:

"Kavanoz doldu mu?"

Sınıftaki herkes:

"Evet, doldu." yanıtını vermiş.

"Demek doldu ha," demiş hoca. Hemen eğilip bir kova küçük çakıl taşı çıkartmış, kavanozun tepesine dökmüş. Kavanozu eline alıp sallamış, küçük parçalar büyük taşların sağına soluna yerleşmişler.

Yeniden sormuş öğrencilerine:

"Kavanoz doldu mu?"

İşin sanıldığı kadar basit olmadığını sezmiş olan öğrenciler:

“Hayır, tam da dolmuş sayılmaz,” demişler.

“Aferin,” demiş zaman kullanım hocası. Masanın altından bu kez de bir kova dolusu kum çıkartmış. Kum, kaya parçaları ve küçük taşların arasındaki boşluklar doluncaya kadar kavanoza dökmüş. Sonra tekrar sormuş:

“Kavanoz doldu mu?”

“Hayır, dolmadı!” diye bağırılmış öğrenciler.

Yine:

“Aferin,” demiş hoca. Bu defa bir sürahi su çıkarıp kavanozun içine dökmeye başlamış. Son olarak sormuş:

“Bu gördüklerinizden nasıl bir ders çıkarttınız?”

Atılğan bir öğrenci hemen fırlamış:

“Şu dersi çıkarttık: Günlük iş programınız ne kadar dolu olursa olsun, her zaman yeni işler için zaman bulabilirsiniz.”

“Hayır,” demiş öğretmen.

“Çıkartılması gereken asıl ders şu: Eğer büyük taş parçalarını baştan kavanoza koymazsanız, daha sonra asla koyamazsınız.”

Ve tabii, herkesin kendi kendisine sorması gereken soruyu sormuş:

“Hayatınızdaki büyük taş parçaları hangileri? Onları ilk iş olarak kavanoza koyuyor musunuz? Yoksa kavanozu kumlarla ve suyla doldurup, büyük parçaları dışarıda mı bırakıyorsunuz?”

Ya siz? Kaya parçalarına öncelik veriyor musunuz?

Peygamberimizin Hayatında Zaman Tanzimi

Peygamber Efendimiz (SAV), günlere göre haftalık; vakitlere göre ise günlük programlara tâbi kılmıştır. Peygamber Efendimiz, haftalık olarak belli günlerde aynı işleri yapmaktadır.

Günlük işler ise “muvaakkat işler”dir; yani önceden programlanmaksızın ortaya çıkan işlerdir. Bir heyetin kabulü, bir yabancıнын müracaatı, bir ihtiyacın doğması gibi. Bu tür işler, imkân nispetinde tanzim edilmeye çalışılmıştır.

Mutat işler ise, aynı günlerde ve aynı vakitlerde yapılan işlerdir. Her iş için belirli bir müddet (zaman dilimi) vardır ve o iş her gün aynı müddet içinde tamamlanmaktadır.